

BOEREN EN NATUURBESCHERMERS KUNNEN IN SAUWERD SAMENWERKEN

Eelke Nutma

In het ruilverkavelingsgebied Sauwerd is een gedeelte aangewezen als relatienotagebied. In 1982 heeft de provincie Groningen de omvang vastgesteld op 700 ha beheers- en reservaatland. Echter met het aanwijzen en vaststellen van het gebied is de weidevogelstand niet gewaarborgd. Door aanwijzing en een beheersplan ontstaat een randvoorwaarde die belangrijk is, maar deze is hierdoor nog niet volledig ingevuld. Hiervoor is de medewerking van de agrariërs van groot belang, door het aangaan van een beheersovereenkomst. Door middel van een enquête (juni '84) is nagegaan hoe de ideeën, houding en knelpunten van de agrariërs zijn ten aanzien van de relatienota en de weidevogelbescherming. De enquête is gehouden door Leo Willems en Eelke Nutma in het kader van hun afstudeeropdracht voor de Rijks Hogere Landbouwschool te Groningen en is afgenomen onder 27 van 48 in dit gebied aanwezige agrariërs.

De houding van de agrariërs is redelijk positief te noemen, daar al elf van de ondervraagde agrariërs een beheersovereenkomst zijn aangegaan. Een knattekening hierbij is dat de meesten gekozen hebben voor een licht beheer, d.w.z. een beheer met de minste beperkingen voor de agrariërs. De vergoeding is daarentegen voor de meeste agrariërs geen knelpunt; deze wordt als goed tot zeer goed omschreven. Bezwaren die een belemmering zijn voor het aangaan van een beheersovereenkomst zijn van technisch-ekonomische aard en/of sociaal-psychologische aard. De technisch-ekonomische bezwaren zijn gericht tegen specifieke bepalingen in het pakket, zoals:

- het niet toestaan van maaien en beweiden tussen 5 april en 22 juni
- het niet toepassen van graslandverbeteringswerkzaamheden (egaliseren)
- geen toepassing van graslandvernieuingswerkzaamheden (opnieuw inzaaien)

en meer algemene factoren:

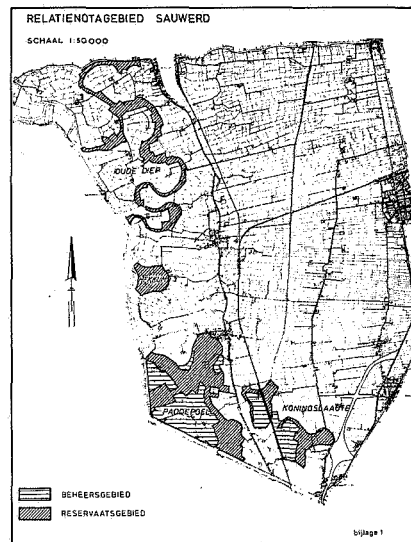
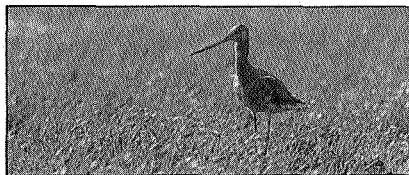
- moeilijk inpasbaar in de bedrijfsvoering
 - kwaliteitsverslechtering van grasland en grasbestand.
- De sociaal-psychologische factoren zijn:
- beperking van het vrije ondernemerschap
 - geen aanpassing van natuur en landschap aan de bedrijfsvoering (funktioneel landschap)
 - geen functionele bescherming van natuur en landschap.

Zijn nu de technisch-ekonomische of de sociaal-psychologische factoren van doorslaggevende betekenis voor het al dan niet afsluiten van een beheersovereenkomst? Uit de enquête kwam geen verschil naar voren. Wel bestaat de indruk dat agrariërs die meer waarde hechten aan de sociaal-psychologische factoren een meer principiële houding aannemen bij de verwerping van een overeenkomst.

Het sociaal-psychologische bezwaar wat het meest voorkomt, is de beperking van het vrije ondernemerschap (aantasting van de vrijheid van de agrariër als ondernemer). Uit de enquête bleek dat, alhoewel dit een belangrijk bezwaar is, het toch evenredig verdeeld was over beide groepen nl. agrariërs die wel en die geen beheersovereenkomst hebben afgesloten. Op grond van voorgaande zijn de agrariërs dan in drie groepen te verdelen:

- agrariërs die wel een beheersovereenkomst hebben afgesloten
- agrariërs die mogelijk een overeenkomst afsluiten
- agrariërs die onoverkomelijke bezwaren

Grutto

hebben tegen een beheersovereenkomst. De ideeën met betrekking tot de relatienota zijn minder positief doordat meer dan de helft de doelstelling niet geheel onderschrijft. Oorzaak hiervan is dat de agrariërs de aanwezige waarden niet herkennen of dat ze de bepalingen te ingrijpend vinden ten opzichte van de aanwezige waarden. De noodzaak van het instrument wordt door meer dan tweederde in twijfel getrokken. Wat voor mogelijkheden liggen hier nu voor de natuurbescherming, de voorlichtingsdienst of Bureau Beheer Landbouwgronden? Het belangrijkste is dat er voorlichting over het nut en de noodzaak van het instrument relatienota aan de agrariërs wordt gegeven. Hierbij is het ingaan op de doelstellingen van het beheersplan een belangrijke voorwaarde, omdat zestig procent het nut en de noodzaak van het instrument in twijfel trekt. Bij de technisch-ekonomische bezwaren dient aandacht te worden besteed aan de moeilijke in-

pasbaarheid en de kwaliteitsverslechtering van grasland en grasbestand door een zwaarder beheer. Deze bezwaren cq. knelpunten zullen niet snel veranderen, echter de nadruk dient gelegd te worden op het feit dat hier een reële vergoeding tegenover staat. Behalve deze informatie moet speciale voorlichting gegeven worden aan agrariërs die onoverkomelijke bezwaren hebben van sociaal-psychologische aard tegen het afsluiten van een beheersovereenkomst. Want zij erkennen natuur en landschap niet als produkt. Daarom moet juist deze functie van natuur en landschap bij deze groep onder de aandacht worden gebracht, zodat zij naast de bestaande produkten die ze leveren ook natuur en landschap als produkt gaan waarderen en ook hiermee een deel van hun inkomen verkrijgen. Een probleem hierbij is dat deze agrariërs waarschijnlijk niet echt behoefte aan deze voorlichting hebben en daarom dient deze groep dan ook uitermate voorzichtig benaderd te worden. Daarnaast is het belangrijk na te gaan wat voor invloed kontingentering (superheffing) heeft op het inkomen van de agrariër en wat voor mogelijkheden hier liggen ten aanzien van de relatienota.

Weidevogelbescherming

De vragen in de enquête die betrekking hadden op bescherming van weidevogels handelden over aanvullende maatregelen. Hierin zijn opgenomen de nestbeschermers, stokken plaatsen, de wildredder en grasland van binnen naar buiten maaien. In hoeverre worden de aanvullende maatregelen nu toegepast? Gebruik van nestbeschermers en stokken plaatsen voor het maaien levert vooral problemen op door een gebrekkige zoekervaring van de agrariërs en de arbeidsintensiteit die juist in het voorjaar door veldwerk toeneemt. Toch wil eenderde deze methoden opnemen in de bedrijfsvoering indien de instrumenten worden aangeboden. De nestbeschermers worden door bijna de helft en

stokken plaatsen door meer dan tweederde van de agrariërs als effectief gezien voor het beschermen van weidevogels.

De wildredder en van binnen naar buiten maaien zijn arbeidstechnisch beter inpasbaar in de bedrijfsvoering. De meeste agrariërs vinden deze maatregelen effectief voor de bescherming van weidevogels, maar passen de wildredder niet en het van binnen naar buiten maaien in geringe mate toe. Meer dan driekwart van de ondernemers is bereid de wildredder toe te passen mits deze wordt aangeboden.

Het is voor de meesten belangrijk en voor enkele agrariërs zeer belangrijk dat de weidevogels beschermd worden. Scholekster, Kievit en grutto zien de agrariërs vooral op hun percelen. Tweederde ziet de tureluur nog regelmatig en twee agrariërs signaleerden de kempfaan in hun omgeving.

Ook ten aanzien van de aanvullende maatregelen liggen er mogelijkheden voor de natuurbescherming. Want de aantallen van de kritische weidevogels zullen zeker op korte termijn, door de aanknopingspunten die bij de relatienota genoemd zijn, niet in stand gehouden kunnen worden. Het gebruik van aanvullende maatregelen is daarom nu ook noodzakelijk.

Wildredder

Uit onderzoek (Van Paassen, 1981) blijkt dat deze maatregel voor weidevogels niet zo effectief is, wel voor wilde eenden, kuifeenden en hazen. Toch dient het gebruik gestimuleerd te worden daar agrariërs overwegend positief staan tegenover het gebruik van de wildredder, waarbij aandacht besteed moet worden aan toepassing, zelfbouw en eventuele bruikleen.

Van binnen naar buiten maaien

Deze maatregel is waarschijnlijk wel effectief ter bescherming van weidevogels en dat wordt door de agrariërs ook als zodanig ervaren. Het accent dient daarom gelegd te

worden op de motivering en de noodzaak van toepassing.

Vogelwacht

De belangrijkste aanvullende maatregel is het inschakelen van de vrijwillige vogelwacht bij het plaatsen van stokken en nestbeschermers. Een hechte samenwerking tussen de agrariërs en vogelwacht is dan vereist waarbij het initiatief, zeker in de beginfase, vanuit de vogelwacht dient te komen. Belangrijk is ook dat de toekomstige vogelwacht uit mensen zal bestaan die uit de omgeving komen. De agrariërs staan hierdoor waarschijnlijk positiever tegenover de vogelwacht daar ze deze mensen meestal kennen en eerder op hun land zullen toelaten.

Konklusies

Konklusies die uit de enquête naar voren komen zijn:

- dat de agrariërs het beschermen van weidevogels belangrijk tot zeer belangrijk vinden.
- dat ze positief staan tegenover praktische weidevogelbescherming dmv. aanvullende maatregelen.
- dat agrariërs bereid zijn beheersovereenkomsten af te sluiten.
- dat er op dit moment een tekort aan vrijwilligers is voor de vogelwacht.
- dat de ideevorming ten aanzien van de doelstelling, de noodzaak en het nut van de relatienota negatief is, door gebrek aan inhoudelijke informatie.

Door dit gebrek aan informatie is de agrariërs niet precies duidelijk wat er met het (in hoofdzaak) reservaatland zal gebeuren nadat de grond in eerste instantie door het Bureau Beheer Landbouwgronden is gekocht. De natuurbescherming zou hier mogelijk met de agrariërs kunnen samenwerken door een beheer voor het reservaatland te ontwikkelen met inschakeling van de in dit gebied aanwezige agrariërs.